

**AIŠKINAMASIS RAŠTAS
DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS
MIŠKŲ ĮSTATYMO NR. I-671 13 STRAIPSNIO PAKEITIMO
ĮSTATYMO PROJEKTO**

1. Įstatymo projekto rengimą paskatinusios priežastys, parengto projekto tikslai ir uždaviniai:

Lietuvos Respublikos Miškų įstatymo 13 straipsnio 2 dalies pakeitimo įstatymo pataisais paskatino siekis didinti šalies miškingumą ir išspręsti problemas, su kuriomis susiduria žemės savininkai, kurie savaiminukų pagrindu privačioje ne miško paskirties žemėje nori ugdyti mišką.

Didžiausią šiltnamio efektą sukeliančių dujų (ŠESD) dalį žemės naudojimo, žemės naudojimo keitimo ir miškininkystės sektoriuje sugeria (absorbuoja) miškai, kiek mažiau – pievų ir ganyklų naudmenos. Todėl Lietuvos Respublikos XVIII Vyriausybės programoje numatyta, kad 2024 m. šalies miškingumas turi siekti 35 proc. (dabar 33,7 proc.). Šalies miškingumą numatoma didinti ir kituose šalies strateginiuose dokumentuose: Nacionalinė aplinkos apsaugos strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Seimo 2015 m. balandžio 16 d. nutarimu Nr. XII-1626, numato miškingumą padidinti iki 35 proc., o tam ateityje reikėtų įveisti 89 tūkst. ha naujų miškų, neįskaitant į šį plotą miško žemės, kuri per šį laikotarpį bus paverčiama kitomis naudmenomis; Nacionaliniame energetikos ir klimato srities veiksmų plane iki 2030 m. numatyta kasmet įveisti po 8 tūkst. ha naujų miškų; Lietuvos Respublikos teritorijos bendrojo plano valstybės teritorijos erdvinio vystymo kryptyse ir teritorijos naudojimo funkciniuose prioritetuose iki 2050 m. numatyta šalies miškingumą padidinti iki 38 proc; Aplinkos ministro 2015 m. patvirtintame Nacionaliniame kraštovaizdžio tvarkymo plane numatyta stiprinti gamtinį karkasą ir ekologinę pusiausvyrą, tobulinti žemėnaudos procesus – miškų ūkio plėtros strategijos ir miškingumo didinimo klausimą spręsti kompleksiskai (kraštovaizdžio ir biologinės įvairovės, ekologiniu, socialiniu, ekonominiu aspektais), derinant miškų teritorinio išdėstymo ir gamtinio karkaso formavimo klausimus, prioritetą skiriant ekologiškai nuskurdintoms gamtinio karkaso teritorijoms apželdinti; Vyriausybės 2020 m. patvirtintame 2021–2030 m. nacionaliniame pažangos plane numatyta plėtoti tvarią ir bioekonomikos principais paremtą veiklą žemės ūkio, miškininkystės ir žuvininkystės sektoriuose ir kt.

Nepaisant miškų svarbos aplinkai, ekonomikai, socialinėms reikmėms ir šalies strateginiuose dokumentuose numatytų ambicingų tikslų, šalies miškingumas pastarąjį dešimtmetį didėja labai lėtai, o pastaruosius 3 metus liko nepakitęs – 33,7 proc. Aplinkos ministerijos 2020 m. atliktos analizės duomenimis, per pastaruosius 23 m. (1997–2019 m.), kai šalies Vyriausybė priėmė sprendimą didinti šalies miškų plotus, jų plotai padidėjo 218,9 tūkst. ha, iš jų dirbtiniu būdu įveista tik 23 proc. – 49,8 tūkst. ha miškų, savaime mišku apaugo 169,1 tūkst. ha ne miško žemės naudmenų. Savaime susiformavę miškai sudaro 77 proc. visų naujų miškų.

Tai rodo, kad svarbiausia šalies miškingumo didinimo galimybė – savaime susiformavę miškai valstybinėje ir privačioje žemėje, teisinėmis priemonėmis (įtraukiant į miško žemės apskaitą) užtikrinant jų apsaugą ir priežiūrą ateityje.

Savaime apaugančių mišku plotų sparčiai ėmė mažėti prieš dešimtmetį, 2012 m. Lietuvos Respublikos Seimui priėmus Lietuvos Respublikos miškų įstatymo 13 str. 2 d. pakeitimą, numatantį galimybę apskaityti mišku ne jaunesniais kaip 20 metų medžių savaiminukais apaugusią ne miško žemę. Jaunesniais kaip 20 metų medžių savaiminukais apaugusi ne miško žemė traktuojama kaip apleista ir skiriamos baudos, o savaime susiformavęs miškas privačioje žemėje

iškertamas, siekiant jų išvengti. Nemažai susiformavusių savaiminių miškų iškertama Nacionalinei žemės tarnybai laisvos valstybinės žemės fondo žemę nuomojant žemės ūkio veiklai. Todėl pastaraisiais metais tokių plotų sparčiai mažėja.

Nacionalinės žemės tarnybos duomenimis, per pastaruosius metus sumedėjusia augalija apaugusių žemės ūkio naudmenų sumažėjo 12 tūkst. ha (2020 m. jų buvo 49 326 ha, 2022 m. – 37 363 ha). Žemės savininkai neskatinami išsaugoti savaiminio miško, kurio kokybė dažnai prilygsta ar net geresnė už dirbtinai įveistą (savaiminiai beržynai, pušynai) mišką, nors jiems įsiveisti lėšų nereikia, išskyrus atvejus, kai menkaverčius medynus (drebulynus, baltalksnynus) tikslinga pertvarkyti į geresnės kokybės medynus, skatinti ir remti savaiminių miškų priežiūrą ir apsaugą, palaipsniui miškininkystės priemonėmis formuojant kokybiškus medynus. Savaimė natūraliai susiformavę miškai dažnai netgi atsparesni neigiamiems aplinkos veiksniams už dirbtinai įveistus, nes juose natūraliai ir palaipsniui susiformuoja miško aplinka, atsiranda medžių rūšys, geriausiai prisitaikiusios prie dirvožemio ir aplinkos sąlygų.

Žemės savininkui, norinčiam įtraukti į miško žemės apskaitą jaunesniais kaip 20 metų medžių savaiminukais apaugusią ne miško žemę, reikia kreiptis į Valstybinę miškų tarnybą, kuri su suinteresuotomis institucijomis (su saugomų teritorijų direkcijomis – dėl saugomų teritorijų apsaugos ir savivaldybių administracijomis – dėl veikiančių melioracijos sistemų ir įrenginių apsaugos) turi suderinti medžių savaiminukais apaugusios ne miško žemės įrašymo į miško žemės apskaitą galimybes. Vadovaujantis miškininkystės praktika ir teisės aktais (Miškų įstatymo 15 str. 5 dalies nuostatos), miškai, priklausomai nuo medžių rūšies) susiformuoja jau 6-8 augimo metais, todėl toks derinimas su minėtomis institucijomis, kai savaiminukų amžius – 8-19 metų ir miškas jau susiformavęs, siekiant tariamai „apsaugoti“ jau seniai mišku apaugusias saugomas teritorijas ir melioruotus plotus nuo neigiamo medžių ar miško poveikio, akivaizdžiai nelogiškas ir pavėluotas.

Nacionalinės žemės tarnybos duomenimis, 2022 m. sausio 1 d. šalyje buvo 37 363 ha sumedėjusiais augalais (medžiais, krūmais, išskyrus želdinius) apaugusių apleistų žemės ūkio naudmenų (1,1 proc. nuo bendro žemės ūkio naudmenų ploto), daugiausiai – Vilniaus (10 270 ha) ir Utenos (9 938 ha) apskrityse. Valstybinės miškų tarnybos duomenimis, šiuo metu inventorizavus apie 50 proc. šalies teritorijos, į ne miško žemės, apaugančios mišku duomenų bazę įtraukta 16 071 ha ne miško žemės, apaugusios medžių savaiminukais, kurių vidutinis amžius mažesnis kaip 20 metų. Sudarius palankias sąlygas ir panaudojus apribojimus, taip pat žemės savininkams skiriant paramą jų priežiūrai, apsaugai ir tvarkymui, žemės savininkų ir valdytojų iniciatyva šiuos plotus, kol juose nesunaikinti medžiai, būtų galima paversti mišku.

Medžių savaiminukais apaugęs ne miško žemės plotas inventorizuojamas kaip miškas tik tada, kai jis atitinka Miškotvarkos darbų vykdymo instrukcijoje nustatytus reikalavimus miškui ir savaiminukų vidutinis amžius – didesnis arba lygus 20 metų. Dabar jaunesniais kaip 20 metų medžių savaiminukais apaugusių plotų apsauga problemiška miškingumo didinimo prasme dėl kelių priežasčių: 1) jiems negalioja Miškų įstatymo nuostatos, apsaugančios juos nuo sunaikinimo, 2) jie gali būti traktuojami kaip apleistos žemės su iš to išplaukiančiomis teisinėmis pasekmėmis, todėl jie dažnai žemės savininkų ar valdytojų iškertami iki jie pasiekia 20 metų vidutinį amžių ir tampa miško žeme.

Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, medžių savaiminukais apauganti ne miško žemė galėtų būti vienas iš svarbiausių ir mažiausiai sąnaudų reikalaujančių priemonių šalies miškingumui didinti.

Šiuo metu, kai atlikus valstybinę medžių savaiminukais apaugusių ne miško žemės plotų inventorizaciją savaiminukų vidutinis amžius mažesnis kaip 20 metų, jais apaugusių žemės plotų duomenis Valstybinė miškų tarnyba įrašo į ne miško žemės, apaugančios mišku, duomenų bazę ir

apie tai bei galimybę įtraukti juos į miško žemės apskaitą informuoja žemės savininkus ir valdytojus. Valstybinės miškų tarnybos disponavimas duomenimis apie ne miško žemės, apaugančios mišku, plotus, kol šie plotai netapo mišku (nepasiekė 20 m. amžiaus), nesukelia žemės savininkui ar valdytojui jokių teisinių pasekmių dėl šių plotų saugojimo kaip miško.

Todėl siūloma papildyti Lietuvos Respublikos Miškų įstatymo 13 straipsnio 2 dalį ir joje numatyti, kad, medžių savaiminukais apaugusi ne miško žemė inventorizuojama ir įtraukiama į apskaitą kaip miškas aplinkos ministro ir žemės ūkio ministro nustatyta tvarka, kai medžių savaiminukų vidutinis amžius – ne mažesnis kaip 10 metų arba nepriklausomai nuo jų vidutinio amžiaus, jeigu to prašo žemės savininkas.

Priėmus siūlomą nuostatą, būtų galima išsaugoti bent dalį savaimės susiformavusių miškų ir taip prisidėti prie šalies miškingumo didinimo.

2. Įstatymo projekto iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai:

Seimo narys Linas Jonauskas.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymo projekte aptarti teisiniai santykiai:

Šiuo metu Miškų įstatymo 13 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad medžių savaiminukais, kurių vidutinis amžius ne mažesnis kaip 20 metų, apaugusi ne miško žemė inventorizuojama ir įtraukiama į apskaitą kaip miškas Aplinkos ministerijos ir Žemės ūkio ministerijos nustatyta tvarka.

Dėl minėtos galiojančios nuostatos nemažai susiformavusių savaiminių miškų iškertama, neišnaudojant milžiniško miškingumo didinimo potencialo.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama:

Siūloma papildyti Lietuvos Respublikos Miškų įstatymo 2 straipsnį ir jame numatyti, kad, medžių savaiminukais apaugusi ne miško žemė inventorizuojama ir įtraukiama į apskaitą kaip miškas aplinkos ministro ir žemės ūkio ministro nustatyta tvarka, *kai medžių savaiminukų vidutinis amžius – ne mažesnis kaip 10 metų arba nepriklausomai nuo jų vidutinio amžiaus, jeigu to prašo žemės savininkas.*

Tokiu būdu, bus išnaudojama svarbiausia šalies miškingumo didinimo galimybė – savaimės susiformavę miškai valstybinėje ir privačioje žemėje, teisinėmis priemonėmis (įtraukiant į miško žemės apskaitą) užtikrinant jų apsaugą ir priežiūrą ateityje.

Siūlomo įstatymo nuostatos leis savaiminukais apaugusioje ne miško žemėje besiformuojantį mišką apsaugoti nuo sunaikinimo, jis nebus traktuojamas kaip apleista žemė, o žemės savininkai ar valdytojai, norintys ateityje šioje žemėje ugdyti mišką, nesusilauks baudų, bus motyvuojami išsaugoti ir plėsti naujus miškų plotus.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymo projektą toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta:

Priėmus įstatymą, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimtas įstatymas turės kriminogeninei situacijai, korupcijai:

Priimtas įstatymo projektas neturės įtakos kriminogeninei situacijai.

7. Kaip įstatymo įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai:

Įstatymas neturės įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams:

Įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymo inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios:

Priėmus įstatymo projektą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė ar jos įgaliota institucija turės priimti šio Įstatymo projekto įgyvendinamuosius teisės aktus.

10. Ar įstatymo projektas parengtas laikantis Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų, o įstatymo projekto sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktu nustatyta tvarka:

Įstatymo projektas parengtas laikantis nustatytų reikalavimų.

11. Ar įstatymo projektas atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus:

Įstatymo projektas neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymui įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktu, – kas ir kada juos turėtų priimti:

Priėmus įstatymo projektą Lietuvos Respublikos vyriausybė ar jos įgaliota institucija iki 2022 m. gruodžio 31 d. turėtų priimti įgyvendinamuosius teisės aktus.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymui įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais):

Įstatymui įgyvendinti papildomų valstybės biudžeto lėšų nereikės

14. Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados:

Negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant Europos žodyno „Eurovoc“ terminus, temas bei sritis:

„Savaiminukai“, „Miškas ne miško paskirties žemėje“, „Miškai“, „Miškininkystė“.

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai:

Nėra.

Teikia

Seimo narys Linas Jonauskas